

LEVEN IN KANAÄN ZONDER KANAÄNIET TE WORDEN

Als je naast een vuilnisbelt woont, ruik je de stank uiteindelijk niet meer.

IN DE BIJBEL BEGINNEN DE BOEKEN Jozua, Richteren, 2 Samuël en 2 Koningen met dezelfde zinsnede: *na de dood van...* De betrokken personen zijn Mozes, Jozua, Saul en Achab. Er is een neergang in godsvertrouwen te zien en zelfs een toenemende afkeer en opstandigheid tegen God. Richteren 1 laat die lijn ook zien. *Het gebeurde na de dood van Jozua dat de Israëlieten de HEERE vroegen: Wie van ons zal het eerst optrekken tegen de Kanaänieten om tegen hen te strijden? En de HEERE zei: Juda zal optrekken. Zie, Ik heb dat land in zijn hand gegeven.*

Het heidense wereldbeeld sluipt het geloof binnen. Het vertrouwen van de stam Juda in deze opdracht van God is niet groot. Juda durft het niet alleen aan en zoekt hulp bij de stam Simeon. Samen verslaan ze de volken die wonen in het erfdeel dat Juda toekomt. De getallen hebben een sterk symbolische waarde. Tien-duizend man duidt op een zeer grote legermacht. Opvallend is het afhakken van de duimen en grote tenen van Adoni-Bezek. Hierdoor is deze koning niet meer in staat wraak te nemen. Een dolk kan hij niet meer omklemmen en snel lopen was ook niet meer mogelijk. Hij was een ongevaarlijk huisdier, een trofee, geworden. Dit lot had hij zelf zeventig (weer zo'n symbolisch getal) andere koningen doen ondergaan. Hij erkent dit als zijn terecht verdiende straf: *'Zoals ik met anderen gedaan heb, zo heeft God mij vergolden'*. Dat wreed handelen en de hieruit voortvloeiende straf direct met elkaar te maken hebben, is een thema dat vaker in Richteren voor komt.

De andere stammen deden halfslachtige pogingen het hun toegewezen deel te veroveren, maar ze verdreven de Kanaänieten niet. De Kanaänieten bleven te midden van hen wonen en werden tot herendienst gedwongen. Een strategische fout die de Hebreeën nog vaak zal opbreken. Jozua weet tijdens zijn leven het volk nog bij te sturen. Opmerkelijk is de genoemde leeftijd die hij -en Jozef- bereikt zouden hebben. Hier ligt een connectie met Egypte. Honderdtien jaar was de ideale leeftijd van een farao. Dit staat bijvoorbeeld op de gedenkzuil van farao Amenhotep III.

Maar toen Jozua, de zoon van Nun, de dienaar van de HEERE, gestorven was, honderdtien jaar oud, en zij hem begraven hadden in het gebied dat zijn erfelijk bezit was, in Timnath-Heres, op een berg van Efraïm, ten noorden van de berg Gaäs, en ook heel die generatie met zijn vaderen verenigd was, stond er na hen een andere generatie op, die de HEERE niet kende, en evenmin de daden die Hij voor Israël verricht had. Toen deden de Israëlieten wat slecht was in de ogen van de HEERE en zij dienden de Baäls.

BOTSENDE WERELDBEELDEN TOEN

Het lukt de stammen niet het hun toegewezen deel te veroveren. Het bergland valt

wel in hun handen, maar de steden blijven in Kanaänitische handen. De opdracht werd uitgesteld en van uitstel komt afstel. Het gevaar verwoord in Deut. 20: 18 bleek maar al te waar: *opdat zij u niet leren handelen overeenkomstig alle gruwelijke dingen die zij voor hun goden gedaan hebben, zodat u tegen de HEERE, uw God, zou zondigen*. De welvaart en cultuur van de Kanaänieten oefenden een grote aantrekkingskracht uit op de Israëlieten. Zij namen gebruiken en gewoonten van de cultureel hoogstaande Kanaänieten over. De volken vermengden zich. *Zij namen hun dochters voor zich tot vrouwen en gaven zij hun eigen dochters aan hun zonen. En zij dienden hun goden* (Ri. 3: 6). En dat leidde tot een verschuiving in wereldbeeld. De godsdienst van de Kanaänieten werd niet meer afgewezen, maar omarmd. Gilgal was bij de intocht onder Jozua het basiskamp van de Israëlieten. Daar werden de mannen besneden en werd het Pesachfeest gevierd (Joz. 5), maar nu staan er afgodsbeelden. Dit is tekenend voor het morele verval van het volk.

EN NU

Het huidige wereldbeeld in West-Europa is niet meer christelijk. Misschien is het dat nooit ten volle geweest. Hetzelfde proces van vermenging van wereldbeelden doet zich hier en nu ook voor. De Israëlieten offerden de kernwaarden van hun relatie met God op, *een ieder deed wat goed was in eigen ogen*. De ik-maatschappij kan niet treffender omschreven worden. Recht en waarheid zijn geen absolute waarden meer. Vroeger kon je het volledig met elkaar oneens zijn, maar elk had het recht zijn mening te zeggen. Dat was tolerantie. Tegenwoordig is tolerantie verwaterd tot het maar goed moeten vinden wat een ander doet. Daarover een mening hebben is al intolerant. Zijn wij ons van dit gevaar bewust?

HERSTEL UIT ONVERWACHTE HOEK

Het patroon is maar al te duidelijk: Israël valt van God af, God trekt Zijn bescherming terug waardoor andere volken Israël kunnen overheersen. Na enige tijd komt het volk tot bezinning en roept tot God. Hij wekt (soms staat er letterlijk verwekt) een richter, die het volk verlost en ervoor zorgt dat het volk gedurende enige tijd op het juiste spoor blijft. Maar na de dood van de richter vervalt het volk vaak weer tot de afgoden.

Hierin ligt voor de huidige kerken een belangrijke les. Ook wij vertonen dit patroon. De kerk neemt normen en waarden, anders dan de Bijbelse, gemakkelijk over en gaat hiermee een morele grens over. Een variant op Richteren 3:6 *namen zij hun dochters voor zich tot vrouwen en gaven zij hun eigen dochters aan hun zonen. En zij dienden hun goden*. Daarnaast ligt er een stuk positiviteit in dit patroon: nooit laat God Israël vallen, steeds weer staat er een nieuwe richter op.

Die richters treden vaak vanuit de zijlijn, vanuit het niets naar voren. Ze gaan de strijd aan met de meest onmogelijke wapens. Het is alsof God het volk wil inpeperen: Let goed op, dit is niet normaal wat je ziet. Ik zit hierachter.

Ehud is zo'n onverwacht type. Hij komt uit de stam Benjamin en is linkshandig. Linkshandigheid leek in die stam relatief vaak voor te komen. Maar in

de beschrijving van Ehud staat: gebonden/gesloten aan de rechterhand. Deze expliciete uitspraak kan wijzen op een handicap van de rechterhand. Dezelfde beschrijving staat ook in Ri. 20: 16 en betekent daar gewoon linkshandig. Hoe dan ook, linkshandigheid is een handicap en ik kan het weten! Maar God wil juist deze gehandicapte gebruiken.

DE SITUATIE

Israël is van God weggedreven. Al 18 jaar leven ze onder de knoet van Eglon, koning van Moab. Hij had een verbond gesmeed met de Ammonieten en Amalekieten. Deze volken hebben hun kernland aan de overzijde van de Jordaan, maar ze hebben ook een strategische positie in de verwoeste plaats Jericho. Ze gebruiken de stad om de omliggende streken onder controle te houden. Voor de Israëlieten was Jericho een no-goarea. Het werd bij het binnentrekken van het land met de ban geslagen en moest verwoest blijven liggen. Uiteindelijk roept het volk weer tot God en Hij zendt Ehud als richter.

Ehud heeft een tamelijk hoge positie. Hij moet de belastingen naar de koning van de bezetters brengen. Deze belasting is in de vorm van levensmiddelen. Een groep dragers brengt de voedselvoorraden van de Israëlieten naar de hoofdstad van Moab aan de andere kant van de Jordaan. Dat de joden voedseltekort hebben, interesseert koning Eglon geen sier. Hij leeft goed van de ingebrachte schattingen. Hij heeft obesitas, hij is moddervet.

Ehud gaat nadat de goederen afgeleverd zijn met de dragers terug over de Jordaan en komt bij de afgodsbeelden bij Gilgal. Daar stuurt hij de mannen naar huis, zelf gaat hij weer terug naar het paleis. Alleen, maar met zijn 'ding'. Dat ding is een tweesnijdend kort zwaard, meer een lange dolk, dat hij onder zijn kleding op de rechterheup gebonden heeft. De paleiswacht zal vreemd opgezien hebben dat die Jood Ehud daar alweer was. Maar hij komt met de volgende verklaring: hij was bij Gilgal waar de goden wonen en hij heeft een 'woord' voor de koning. Dit is reden genoeg om hem audiëntie te verlenen in het koele privévertrek van de koning, een soort dakterras. De troonzaal zal de zwaarlijvige Eglon veel te heet zijn geweest en gaf Ehud te veel eer. Ehud komt met de boodschap dat hij een woord van God voor Eglon heeft. De koning zal de situatie ingeschat hebben: Ehud is gescreend door de paleiswacht en is dus deels te vertrouwen. Een boodschap van God? Positief of negatief? Deze boodschap is in ieder geval niet bestemd voor de oren van zijn onderdanen, die vertrouwt hij zeker niet. Dus snoert hij Ehud de mond: *'Stilte!'* Hij maakt er een privé-audiëntie van en laat de andere aanwezigen vertrekken. Opnieuw geeft Ehud aan een 'ding' van God te hebben. Ehud zegt wat hij zegt, Eglon hoort wat hij horen wil. Hij hoort de woorden, maar begrijpt de boodschap niet. Ehud in een eerbiedige houding op de grond en Eglon zittend op de troon. Uit respect voor de godheid van Ehud gaat de koning staan. Hierop heeft Ehud gewacht. Met zijn linkerhand grijpt hij zijn dolk en stoot die in de onderbuik van de koning. Hij wordt vol geraakt in zijn meest dierbare lichaamsdeel: de spijsverteringsorganen. De inhoud van de darmen komt langs het gevest naar buiten. Ehud laat heel bewust de dolk zitten. Hij sluit de deur van het vertrek aan

de binnenkant zorgvuldig af en verlaat de bovenkamer via een privé-ingang. Die bevond zich waarschijnlijk vrijwel onzichtbaar achter de troon. Zo omzeilt hij de wachtende dienaren. Hieruit blijkt dat hij het paleis tamelijk goed kende. Hij weet ongezien weg te komen.

Als de dienaren voor de dichte deur staan, ruiken ze wel wat de koning doet. Het is zeer onverstandig een koning ‘met de broek naar beneden’ te storen. Dus wachten ze totdat het belachelijk wordt.

WOORD, DAAD, ZAAK EN DING: דָּבָר

Eglon hoort de woorden, maar begrijpt de boodschap niet. Ehud zegt twee keer iets. In vers 19 *Ik heb een geheime zaak voor u, koning*. En in vers 20. *Ik heb een woord van God voor u*. Er wordt wel gesuggereerd dat Ehud de koning hier bedriegt. Hij heeft het over een ZAAK en een WOORD. Het idee is dan dat Ehud vals handelt en Eglon met Gods woord bedondert. En dat is moreel afkeuringswaardig. De vraag is of dat zo is. In de Nederlandse vertaling heeft het daar alle schijn van. Ehud sprak echter Hebreeuws, hierin heeft דָּבָר (dabar) zowel de betekenis van woord, daad, zaak en ding. Woord en daad vallen dus samen. Ehud liegt daarom de koning niet voor. Eglon hoort woorden, maar begrijpt de betekenis en dus de boodschap daarvan niet. Ehud voegt de DAAD bij het WOORD en laat het DING in de vetrollen van Eglon achter. De hele ZAAK is een zaak van God.

Als Ehud over de Jordaan is, gaat hij naar het gebergte van Efraïm en slaat groot alarm. Onmiddellijk bezet hij de strategische oversteekplaatsen in de Jordaan. De Moabieten aan de westzijde van de Jordaan zijn afgesloten. Zodra ze de situatie doorhebben, proberen ze te vluchten naar het eigen grondgebied in het Overjordaanse. Omdat Ehud de doorwaadbare plaatsen van de Jordaan al heeft bezet, zitten ze in de val. De nederlaag is verpletterend. Haast sarcastisch wordt opgemerkt dat de gevallen Moabieten allen weldoorvoede mannen waren. Ze hadden er goed van geleefd ten koste van de Israëlieten.

EEN SCHERP TWEESNIJDEND ZWAARD

Bij zwaarden denken we automatisch aan de ridderzwaarden uit de middeleeuwen. Zwaarden hadden in die dagen een andere vorm. Een tweesnijdend zwaard was ongebruikelijk. Een dergelijk zwaard komt maar op een paar plaatsen in de Bijbel voor (Ps. 149: 6, Spr. 5: 4, Hebr. 4: 12, Op. 1: 16, Op. 2: 12). Het is vrijwel altijd een verwijzing naar het oordeel. 2 Thess. 2: 8 verwijst naar *de Geest van Zijn mond* en ook het oordeel. De verwijzing is duidelijk: Eglon, jij hebt Mijn volk uitgehongerd. Dat dit je overkomt, is Mijn oordeel en veroordeling.

WAT HEBBEN WIJ HIER MEE TE MAKEN?

We kunnen wel met een opgeheven vingertje naar de Israëlieten wijzen: zij heulden met de Kanaänieten en liepen zelfs hun goden achterna. Maar welke afgoden zien wij in de ons omringende maatschappij: seks, geld, aanzien, zelfzuchtig genot... Of valt het allemaal wel mee? Of zien we het gewoon niet meer? ‘Dit is 2021 man, doe normaal.’ Feitelijk zit de kerk nu in eenzelfde situatie als het volk Israël destijds.

Toen ging het om een monotheïstisch volk te midden van heidense volken die zij niet konden verdrijven. Nu gaat het over de kerk in een seculiere wereld waarin zending tekort schiet. In beide gevallen is er de geweldige aantrekkingskracht van de andere cultuur. Maar de belofte dat er steeds weer nieuwe richters opstaan is ook van alle tijden.

Destijds was Jericho voor Joden verboden terrein. Ik ben van mening dat er ook vandaag de dag in het morele landschap no-go-areas voor christenen zijn. Toch zijn er eveneens strategische punten die we bezet moeten houden. De doorwaadbare plaatsen van de Jordaan vormden ten tijde van Ehud de sleutel voor de overwinning. Paulus verwoordt de sleutel voor onze overwinning als volgt: *want ik had mij voorgenomen niets anders onder u te weten dan Jezus Christus, en Die gekruisigd* (1 Kor. 2: 2). ■